

Talvisodan suurin ilmataistelu 30 vuotta sitten Ruokolahdella

Talvisodan suurin ilmataistelu käytiin Ruokolahdella. Se tapahtui helmikuun 29. päivänä 1940 Rasilan ja Kaukopään välillä. Taisteluun otti osaa yli 50 konetta. Niistä oli 15 konetta suomalaisia Rasilan tukikohtaan 20 koneen lentueesta. Taistelu oli ankara, ja tunnelma samoin kuvaamaton, sanovat silminnäkijät. 15 minuuttia kesti helvettillinen meteli, pauke ja ryske Rasilan ja kirkon seudun yllä. Suomalaisen tappiot taistelussa olivat kuusi konetta ja kolme lentäjää. Neuvostoliiton menetykset kahdeksan konetta ja miehistöt.

Tämän mahtavan ilmataistelun eräs silminnäkijä on opettaja Pentti Ahonen Ruokolahdella. Seuraavassa hän kertoo taistelun yksityiskohdista ja vaikutelmista.

Päivä oli tyyppillinen talvisodan aikainen, kirkas ja kylmä. Olin noin 8:n aikaan saapunut lomalle kotiin kirkonkylän kansakoululle, olin nimittäin sk-joukoissa joiden majapaikkana oli Rasilan apteekin talo ja tehtävämme oli vartioida Rasilan laivaranassa ja Mäntyniemen rannassa olevia hävittäjäkoneita, joita oli noin 20 kpl. Koneet olivat tyyppiltään yksitasoisia Fokkereita ja Englannista saatuja kaksitasoisia Gladiatoreita. Fokkerit olivat tuohon aikaan "kovan raudan" maineeseen kun taas Gladiatoreit olivat jo vanhentuneita ja hitaita.

Kun vartiovuorot vetivät kiinni säännöllisesti ja kun vaihdonvetäjänä jouduin valvomaan useitakin öitä peräkkäin, oli unen tarve suuri ja niinpä kohta kotiini päästyäni kävinkin levolle. Pari tuntia ennätinkin nukkua kun minut noin klo 10:n aikaan herätettiin kovalla metelillä ja huudolla, että tule kiireesti katsomaan. Menin keittiöön, jossa kotiväki jo tungeksi ikkunan ääressä, ja tosiaan ilmataistelu oli käynnissä, mutta tämä ei vielä ollut se suuri taistelu, vaan kahden koneen välinen. Siinä suomalainen Gladiator jurrasi noin 200 metrin korkeudessa kirkon kohdalla suuntana Kaukopää ja Käringin suunnalta tullut punatähtinen Tsaika ampui sitä täydellä teholla. Akkiä Gladiator leimahti tuleen ja menetti korkeuttaan. Jotain näytti irronneen koneesta ja samassa konekin syöksähti alas pudoten Sipinniemen taakse. Tsaika teki nopean käännöksen etelään, mutta sitä tavoiteltu Fokker hitaampana sai tyytyä toiseen tilaan.

Gladiatorin lentäjänä oli Pentti Kosola, Vihtori Kosolan poika, joka tapasi matkansa päin Saimaan jäällä tuona päivänä. Hän hyppäsi koneesta niinä sekunnin murto-osina jotka edelsivät koneen putoamista palavana soihtuna ja hän juuri oli se jokin, jonka näin irtoavan koneesta. Mutta hyppyhetkellä koneella oli korkeutta vajaa 100 metriä, joten laskuvarjo ei ennättänyt aueta ja urhea lentäjä murskautui Saimaan jäähän Sipinniemen edustalle Kartsaaren pohjoiskärjen kohdalla lähelle konettansa, joka meni jään läpi ja on tiettävästi vieläkin Saimaan pohjalla. Seuraavana kesänä seppä Henttonen yritti koneen nostoa, mutta ei saanut mitään ylös.

Tuo ikkunasta nähty tapaus herätti minut ja kiireen kaupalla olin jo menossa koneen putoamispaikalle, jossa oli todettavissa vain noin kolme metriä halkaisijaltaan oleva avanto, eikä jäällä ollut mitään koneen osia, ei edes tasoja. Pienen matkan päässä avannosta oli paikka, johon lentäjä oli pudonnut. Hänet oli viety jo pois tukikohtaan miesten toimesta. Väkijoukko jäällä oli hiljainen — yksi oli taas joukostamme pois.

Kuinka tämä kaikki tapahtui? Tukikohtaan koneet olivat olleet

konelaiVueita ja käännytäneet monet laivueet pois näitten tärkeitten kohteitten liepeiltä. Jo kohta sodan alkuvaiheessa siirrettiin Immalan lentokenttää tukikohtanaan pitäneet koneet Saimaan jäälle Rasilan rannalle, joka sitten runsain puin naamioitiin metsäksi. Naamioinnissa onnistuttiin niin hyvin, että piilopaikka pysyi viholliselta salassa aina helmikuun 29. päivään saakka. Tuota päivää ennen ei Rasilan korkeudella oltu nähty venäläistä hävittäjää.

SUURI TAISTELU

Tuona muistorikkaana päivänä oli aamupäivän kuluessa annettu jo monta ilmahälytystä, mutta tuossa klo 13:n tienoilla annettu hälytys poikkesi paljon muista, sillä siihen sekottui jo nousvien hävittäjien pauhu ja konekiväärien räikeä rätinä. Kun sitä oudoksuen menimme ikkunan ääreen, oli katsomista todella taivaalla niin runsaasti, ettei niiden määrää voinut edes summittaisesti arvioida. Oli omia Fokkereita ja Gladiatoreita ja outoja venäläisiä räikeänvärisiä lyhyitä, tynnyrinmuotoisia Tsaikoja, jotka räikeine punaisine tähtineen vaikuttivat maisemaan sopeutumattomilta, aivankuin ne olisivat vieraalta planeetalta kotoisin. Niin pelottavaa niiden näkeminen silloin oli.

Paras paikka tämän ilmataistelun seuraamiseen oli keittiöme ikkuna, josta näki hyvin etelään Kaukopään suuntaan ja lounaaseen kirkon suuntaan. Erityisesti on jäänyt mieleeni seuraava kuva. Rasilan suunnasta kohti Kaukopäätä oli nousussa kaksitasoinen hidas Gladiator ja sitä ahdisteli Tsaika, joka nopeana oli milloin milläkin puolella, mutta joutui aina tekemään kaarrot pitkiä suuren nopeutensa takia. Kun Tsaika kävi tekemässä käännöstä kohosi Gladiator sillä välin aina ylemmäksi ja kiemurteli taas itsensä pois Tsaikan konekivääritulesta. Lopulta kuitenkin kävi niin, että monet koneet ajoi-

vat toisiaan kohti konekivääritulta syösten. Gladiatorista alkoi ilmestyä tulta ja savua, se alensi korkeuttaan ja kääntyi loivaan syöksyyn mustan savujuovan voimistuessa ja kone katosi Sipinniemen puitten taakse. Näky oli riipaiseva. Se tiesi lentäjän viimeistä lentoa ja viimeistä matkaa.

Tuota ilmataistelua katsellessa ei osannut arvioida ajan kulkua. Kun nyt jälkeinpäin tietää, että koko taisteluaikea oli vain 15 minuuttia, niin ihmettelee kuinka kaikki nuo tapahtumat voisivat mahtua yhteen neljännestanttiin. Tuon päivän kokemukset ja näkemykset olivat jotain niin suurta sekä niin tavattoman vaikuttavaa ja järkyttävää, että oli pakko tuntea oma vähäpätöisyysensä jo pelkästään sen valtavan pauhinan johdosta, minkä yli 50.000 hevosvoiman ilmassa myllävä ääni muodostui. Hiljaisuus tuon jälkeen tuntui melkein epätodelliselta.

Kun taistelu oli laannut ja laivue koottu taas tukikohtaansa, oli masentunna suuri, kun kuusi koneista ei palannutkaan. Tiedettiin myös, että ainakin kolme lentäjälutnanttia, Tatu Huhanantti, Erkki Halme ja tanskalainen Kristensen, olivat saaneet surmansa. Toinen tanskalainen lutnantti Christensen ja vääpeli Olavi Lilja pelastuivat laskuvarjolla. Vääpeli Toikka syöksyi koneineen aivan tukikohtaan viereen, mutta pelastui pehmeään lumeen, vaikka kone pirstoutui pieniin osiin.

LENTÄJÄN KOKEMUKSIA

Laivueen päällikkö, kapteeni Eino Luukkanen kertoo muistelmateoksessaan "Hävittäjälentäjänä kahdessa sodassa" tästä Rasilan taistelusta mm. seuraavaa:

"Ei jännittävätkään elokuva pysty salpaamaan hengitystä siinä määrin kuin tämä tositapahuma. Sekava taistelijoiden rykelmä aivan yläpuolellamme.

Melkein joka puolella mihin katseensa kääntää näkee auneita laskuvarjoja ja alassyöksyviä palavia koneita, mutta niistä

on vaikea päätellä ovatko ne omia vai vihollisen. Armoa ei anota eikä anneta, vaan jokainen taistelee omasta elämästään ja maansa puolesta. Taivas tuntuu kuin repeävän moottorien jyrinästä. Koko seutu on yhtenä ainoana ulvontana, kun 50.000 hevosvoimaa yhtyy sodan konekivääriin paukkeeseen. Taistelu kestää yhtä kiivaana noin neljännestantiin. Sitten on kuolema kiihtänyt jo yli taivaan."

KAPTEENI RAKOV - OVELA VIHOLLINEN

Kirjailija ja lentäjä Joppe Karhunen kertoo teoksessaan "Talvisodan taivas" että venäläisten lentokoneitten tekemän rynnäkköhyökkäyksen takana oli monet kokenut vihollisen yksinäinen, rohkea hävittäjälentäjä kapt. Rakov. Hänen suunnitelmansa oli yllätyshyökkäys Ruokolahdelle ja hän tiedustelulenolla ollessaan oli pudottanut Kosolan ohjaaman Gladiatorin alas. Se oli Rakovin kolmas ilmavoitto Suomen sodassa.

Suurtaistelutilanne oli suomalaisille mahdollisimman epäedullinen, sillä viimeiset koneet olivat vasta irtaantumassa jäältä kun ensimmäiset syöksyivät jo palavana alas. Vihollishyökkäys oli onnistunut yli odotusten. Rakovilla oli ollut suunnitelmassaan näkemystä. Se oli ovelasti tehty ja siinä oli todellista sotojuntaa. Viisitoista suomalaishävittäjää, joista 9 Fokkeria ja 6 Gladiatoriä, oli parhaillaan nousemassa lähes 50 vihollishävittäjää vastaan, jotka auringon suunnasta ylinopeudella olivat syöksyneet suomalaisten kimppuun. Rakov hymyili. Tällaista täysosumaa hän ei ollut kuvitellutkaan. Hullut suomalaiset nousevat kolminkertaisesti hävittäjämuodostelmaa vastaan.

Tämä ilmataistelu oli Rakovin viimeinen. Joppe Karhunen mainitsee, että Rakovin koneen pudotti Antti Huha, mutta tällä talloitetaan Tatu Huhananttia, joka puolestaan sai surmansa Rakovin luodeista. S.V.S.

Kansakouluremontti siirtyi

n
l

oli
rik
ko
oli
su
ko
ha
da
je

si
ka
ka
je
li
li
op
pe
si

te
do
lu
op
ri
mi
lu
kär
tett
dett
Siih
toeh

malainen Gladiator jurrasi noin 200 metrin korkeudessa kirkon kohdalla suuntana Kaukopää ja Käringin suunnalta tullut punatähtinen Tsaika ampui sitä täydellä teholla. Akkiä Gladiator leimahti tuleen ja menetti korkeuttaan. Jotain näytti irronneen koneesta ja samassa konekin syöksähti alas pudoten Sipinniemen taakse. Tsaika teki nopean käännöksen etelään, mutta sitä tavoitellut Fokker hitaampana sai tyytyä toiseen tilaan.

Gladiatorin lentäjänä oli Pentti Kosola, Vihtori Kosolan poika, joka tapasi matkansa päin Saimaan jäällä tuona päivänä. Hän hyppäsi koneesta niinä sekunnin murto-osina jotka edelsivät koneen putoamista palavana soihtuna ja hän juuri oli se jokin, jonka näin irtoavan koneesta. Mutta hyppyhetkellä koneella oli korkeutta vajaa 100 metriä, joten laskuvarjo ei ennättänyt aueta ja urhea lentäjä murskautui Saimaan jäähän Sipinniemen edustalle Kartsaaren pohjoiskärjen kohdalla lähelle konettansa, joka meni jään läpi ja on tietävästi vieläkin Saimaan pohjalla. Seuraavana kesänä seppä Henttonen yritti koneen nostoa, mutta ei saanut mitään ylös.

Tuo ikkunasta nähty tapaus herätti minut ja kiireen kaupalla olin jo menossa koneen putoamispaikalle, jossa oli todettavissa vain noin kolme metriä halkaisijaltaan oleva avanto, eikä jäällä ollut mitään koneen osia, ei edes tasoja. Pienen matkan päässä avannosta oli paikka, johon lentäjä oli pudonnut. Hänet oli viety jo pois tukikohdan miesten toimesta. Väkijoukko jäällä oli hiljainen — yksi oli taas joukostamme pois.

Kuinka tämä kaikki tapahtui? Tukikohdan koneet olivat olleet sinä aamuna partiomatalla ja olivat palaamassa ja laskeutumassa jäälle. Oliko Tsaikan lentäjä varjostanut heitä tai muuten ollut partiolenolla, se oli arvailujen varassa, mutta nousevan auringon suunnasta lentäen hän ainakin oli taktillisesti oikein sijoittunut ja ilmeisesti tekijä alallaan. Nähtävästi tämän paenneen Tsaikan lentäjän ansiosta saimme samana päivänä muutamaa tuntia myöhemmin kokea erään talvisodan harvinaisuuden. Tuo Tsaikalla lentäjä oli nimittäin saanut vakoilluksi, missä Vuoksenlaaksoa ja sen tärkeitä siltoja vartioivat hävittäjät todella majallivat. Nämä herhiläisethän olivat sodan alusta saakka olleet juuri ne, jotka olivat tuntuvasti harventaneet venäläisten pommi-

taas itsensä pois Tsaikan koneita vääriltä. Lopulta kuitenkin kävi niin, että monet koneet ajoi-

ratsseensa kaantaa näkyy suoneita laskuvarjoja ja alassyöksyviä palavia koneita, mutta niistä

koneesta löydettiin jäänteitä, josta puolestaan sai surmansa Rakovin S.V.S.

Kansakouluremontti siirtyi

m
l

K
oli
rik
ko
oli
su
ko
ha
da
ja

sa
ka
ka
je
li
op
pe
si

te
do
lu
op
ri
mi
luu
kär
tett
det
Siih

toeh
K
nost
kunt
tuust
Sam
lehte
To
toine
kunt
ehdo
seur
men
puril
sen
asia

Mu

Hy
sihu

1285/U

SOTA-ARKISTOON

Talvisodan suurin ilmataistelu 30 vuotta
sitten Ruokolahdella

Pätäri, Oiva
Männistö
Taavetti

Ts -

1 sanomalehtileike

AIKAKAUSLEHTI

KANSA TAISTELI
- miehet kertovat

Konttori: Helsinki, Korkeavuorenkatu 28
Toimitus: Helsinki, Töölönkatu 35 B 1 b

*Ei kannata
lainata ja muualla
jälkaistua.
N. L. Oesch*